

Fr. Jaklič: **Pèklena svoboda**. Povest o ljubljanski in izžanski revoluciji leta 1848. Slovenskih večernic 79. zvezek. Izdala in založila Družba sv. Mohorja. Prevalje, 1926. Str. 144.

Jakličeva povest oblikovno razpade v dva dela, in sicer ne toliko radi svojega podnaslova, kot radi virov, ki jih je pisatelj rabil. Dogodki, posneti po Novicah in po Apihu, prevladujejo v prvem delu, dočim se izžanski del povesti tudi oblikovno opira na ustno izročilo, ki ga je pisatelj zbral po Izžanskem. Sam pisatelj govori n. pr. takole: »Stari Zdražba s Studenca, ki mi je o priliki povedal stvari, ki so omenjene v teh zgodbah in bo še govorjenja o njih« (str. 80), »V nekih zapiskih sem bral« (str. 80), »Uradno poročilo, objavljeno takrat v časopisih, pripoveduje« (str. 108), »Pisatelj te povesti ga je rad poslušal in zato misli, da je najbolje, ako nam Potokar tudi sedaj govori. Poslušajmo« (str. 124 — tega pripovedovanja je 6 strani!). Te zelo značilne izjave kažejo temeljno hibo tega dela. Pisatelj nikjer ne ustvarja iz notranjosti in vzročne nujnosti, je samo pripovedovalec tuje snovi, redko kje tvorec, kaj šele stvaritelj. Svobodno nanizanje zunanje pripovedovanje veže edina oseba Tone Krivanoga, dočim vse interesirane osebe stoje brez organske zveze in še kot epizodisti ne zadovoljujejo. Zlasti ni v redu poroka Janeza Glavana in tudi Menatova smrt je neorgansko pritaknjena. Zdi se, da je pisatelj popolnoma pozabil na pravi svoj poklic, da ustvarja ljudi in z njimi pleti zgodbe, nikar pa ne vtikaj v zgodbe ljudi, samo za — pričevanje snovi. Kako malo organsko je delal pisatelj, nam priča uvodno poglavje, ki se začne v šiški, v Trbojah, Kranju, Ljubljani in Škocijanu, kjer beremo o snegu, o konjskem mesu in konjskem golažu, o krompirju in vžigalcih, vse sicer v precej živih, tu in tam drastičnih podobah, a brez oblasti nad snovjo in brez formalne zveze. Nekatere slike iz ljubljanske revolucije so se kljub veliki primitivnosti posrečile, a so brez vonja. V celoti je ta knjiga ponazorjeno zgodovinsko branje, ki budi z zbrano snovjo veliko zunanje zanimanje, srčno pa ne zadovoljuje. Jakličev jezik je močno predmeten, mestoma celo naturalističen in kaže izvežban, a ne šolan pripovedniški dar.

F.K.

Vladimir Levstik: **Pravica kladiva**. Povest. Izdala in založila Vodnikova družba v Ljubljani. Str. 144. (Glej platnice.)

Dr. Klement Jug. Izdalo in založilo Dijaško društvo »Adrija« v Gorici. Natisnila Narodna tiskarna, 1926.

Vsebina: Zorko Jelinčič, Dr. Klement Jug (1898—1924). France Veber: Dr. Klement Jug — človek in znanstvenik. (Osebnostna kulturna študija.) Dr. Alma Sodnik: Aforizmi. Dr. Vladimir Bartol: Dr. Jugov etični nazor. Zorko Jelinčič: Jug — planinec.

Na uvodni prilogi Jugov portret po izvirni ujedkovini Bož. Jakca.

Ko se je Jug odločil za filozofijo, je obšel krizo svojega poklica in ko se je vrgel na etiko, je obšel filozofijo. Z alpinizmom bi bil obšel svojo etiko, da ga ni dohitela smrt in rešila groznejših spoznanj nego so bila ona, do katerih se je bil že dokopal. Prava drama se pri njem sploh še ni bila pričela, to ni bila niti ekspozicija, temveč prolog temu, kar je preživel, in pri Jugovi konsekvantnosti bi se

bil ta prolog najbrž končal s samomorom, kateri je strašil že v začetku. Tu tiči tragika tega mladega moža, namreč v vprašanju: Kje je sploh stal in kaj je bil? Ne to, da je bil mlad in torej še nedovršen, kakršna je mladost vselej — tu tragike ni! Pač pa je ravno v tem, da se je ta mladost zdelala od vsega početka usovršena, zaključena, zrela, kar ni bila, kakor nam jo pa kljub vsem olepšavanjem prikazuje tudi ta spominska knjiga. Če je bil Jug v čem dovršen, je bil v paragrafiranju samega sebe, v rigorozni ortodoksiji in dogmatiki, ki pa ni nikoli imela razumske podlage. Jug se je vedno povzemal, prevečkrat povzemal in preshematično povzemal; on je slutil, česa mu je treba, ni pa nikdar vedel, odkod prihaja in kakšen sploh je. Postavljal je paragrafe nad samega sebe, ob sebe in proti sebi, nikdar pa ne skozi sebe in nikdar ni bilo v teh paragrafihi niti kaplje njegove srčne krvi. O tem sem prepričan in mi lahko napišejo še deset tako slabih knjig, kot je ta; o tem bom tudi ostal prepričan. Ravno zato mi je pa Juga žal, da je padel na hribih, kamor a priori ni sodil in da se je bil odločil za filozofijo, za katero bi se ne bil nikdar smel.

O tej tragiki Jugovega življenja, katere spoznanje rezultira iz simultane in ne sukcesivno deskriptivnega gledanja osebnosti, ta knjiga vobče ne govori, razen enkrat: na koncu svojega spisa (str. 78/9) navaja prof. Veber jako tehtne besede za razumevanje Juga kot pojava, s čigar razlago, češ, to in tako razvijanje in tragika sta izvirala »iz notranje osebnosti njegovega najintimnejšega bistva«, se pa ne morem strinjati. Ravno če gremo iskat to Jugovo najintimnejšo bistvo, vidimo, kako je ta človek vedno samega sebe ogoljufaval, obhajal: vzemimo v roke njegove aforizme, drugega za drugim, prim. ono str. 29, 39, kar dobro formulira tudi prof. Veber, str. 54, in k temu še celo vrsto prilik iz »Vestnika« (n. pr. ko misli, divjajoč po grebenih Kamniških planin, na mater), in dobimo Jugovo pravo podobo: ljubeč, čuvstven otrok, ki bi s svojo ljubeznijo rad svet odrešil, a ga ne more in je vselej razočaran in pada v cankarjansko kritiko in kulturofobstvo najhujše vrste, vselej močno svetobolno in neaktivno: — z elegično liro v roki in ne s filozofijo in ne s cepinom in vrvjo si imamo misliti Juga, kakršen je v resnici bil, česar si pa nikdar ni hotel priznati. Ekspresionist filozofije in alpinizma v hodlerskem zmislu je bil Jug, zakaj vselej, kadar slišim ime Hodler, mislim na Juga in obratno. Oni, ki je skušal spoznati oba, že ve zakaj; Hodler bi bil moral slikati idile v böcklinskem stilu in Jug peti pesmi po Gregorčičevu.

Mojih opomb k spominski knjigi je 114, monsturno nezmožnosti je zame to delo! Razen prof. Vebra, ki bi pa njegovo razpravo rajši čital kje drugje, ni bil nikdo svoji nalogi kos. Dr. Bartolov spis je po Vebrovem nepotreben, taka izbira aforizmov je slabo izpričevalo za dr. Sodnikovo, in Zorko Jelinčič ni vedel, kaj mora in more in česa ne more in ne sme. Če je bilo vobče vredno že itak slabo Jugovo številko »Planinskega Vestnika« spreminjati in izdati v za spoznanje boljši obliki, dvomim; vem pa, da ne opraviči noben apel na slovensko mladino in nobena pieteta napram pokojniku, kar se je tu